

Regionálne územné systémy ekologickej stability v Banskobystrickom kraji

Zelená infraštruktúra v sídlach miest – online seminár zameraný na región Banská Bystrica

RNDr. Dominika Kaisová, PhD.

*Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.*

**Definície
Územného
systému
ekologickej
stability
(ÚSES)**

Celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu.

Predstavuje najvýznamnejší prostriedok na uplatňovanie krajinnno-ekologických princípov pri riešení biodiverzity a ekologickej stability krajiny a ozelenenia poľnohospodárskej krajiny.

Cieľom je, aby sieťou biocentier a biokoridorov ako základnej kostry celoplošnej ochrany a biodiverzity v krajine bolo pokryté celé Slovensko. Táto myšlienka sa stala podkladom pre vypracovanie projektu s názvom:

„Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II)“

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II)

Operačný program: Kvalita životného prostredia

Prioritná os: Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry

Konkrétny cieľ: Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity najmä v rámci sústavy NATURA 2000

Oblasť intervencie: Ochrana a posilnenie biodiverzity, ochrana prírody a zelená infraštruktúra skupina aktivít – monitoring významných charakteristických črt krajiny

Poskytovateľ pomoci: Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Žiadateľ: Slovenská agentúra životného prostredia

Trvanie projektu: 04/2018 – 03/2022

Projekt bol úspešný a v roku 2018 bolo zahájené spracovanie 50 regionálnych územných systémov ekologickej stability vybraných okresov SR.

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Ciele projektu

Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity najmä v rámci sústavy NATURA 2000.

Hlavná aktivita projektu

Vypracovanie 50 dokumentácií RÚSES okresov SR.

Miesto realizácie projektu

Región (NUTS II) a Vyšší územný celok NUTS III
Bratislavský kraj, **Banskobystrický kraj**,
Žilinský kraj, Košický kraj, Prešovský kraj,
Nitriansky kraj, Trenčiansky kraj, Trnavský kraj.

*Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.*

Spracované okresy

V súčasnosti prebieha proces schvaľovania RÚSES pre:

- **Banskobystrický kraj:** Veľký Krtíš, Lučenec, Poltár, Rimavská Sobota, Revúca
 - **Bratislavský kraj:** Bratislava - mesto, Malacky, Pezinok, Senec
 - **Košický kraj:** Gelnica, Košice - mesto, Košice – okolie, Rožňava
 - **Nitriansky kraj:** Nitra, Topoľčany, Zlaté Moravce, Šaľa, Komárno, Nové Zámky, Levice
 - **Prešovský kraj:** Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov, Bardejov, Medzilaborce, Humenné, Snina
 - **Trnavský kraj:** Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Skalica, Senica, Piešťany, Trnava
 - **Trenčiansky kraj:** Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Bánovce nad Bebravou, Partizánske, Prievidza
 - **Žilinský kraj:** Námestovo, Bytča, Žilina
-
- **Rozpracované dokumentácie RÚSES okresov:** Považská Bystrica, Púchov, Kysucké Nové Mesto, Brezno, Žarnovica, Banská Bystrica, Krupina

*Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.*

Prehľad aktualizácie RÚSES

Na väčšine územia SR platia dokumenty RÚSES schválené pred viac ako 20 rokmi, čo je vysoká neaktuálnosť na zmeny v krajinnej štruktúre, prvkov krajiny a pôsobenia stresových faktorov, t. j. návrhy v týchto dokumentoch nezodpovedajú súčasnej situácii.

- V období 1993-1995 sa dokumentácie RÚSES spracovali celoplošne pre celé územie SR (pre 38 okresov), v zmysle vtedajšieho územnosprávneho členenia.
- V roku 2006-2008 prebehla aktualizácia pre 6 dokumentácií.
- V období 2009-2013 bolo aktualizovaných 22 dokumentácií RÚSES.

*Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.*

Stav RÚSES v SR

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Prehľad aktualizácie RÚSES v Banskobystrickom kraji

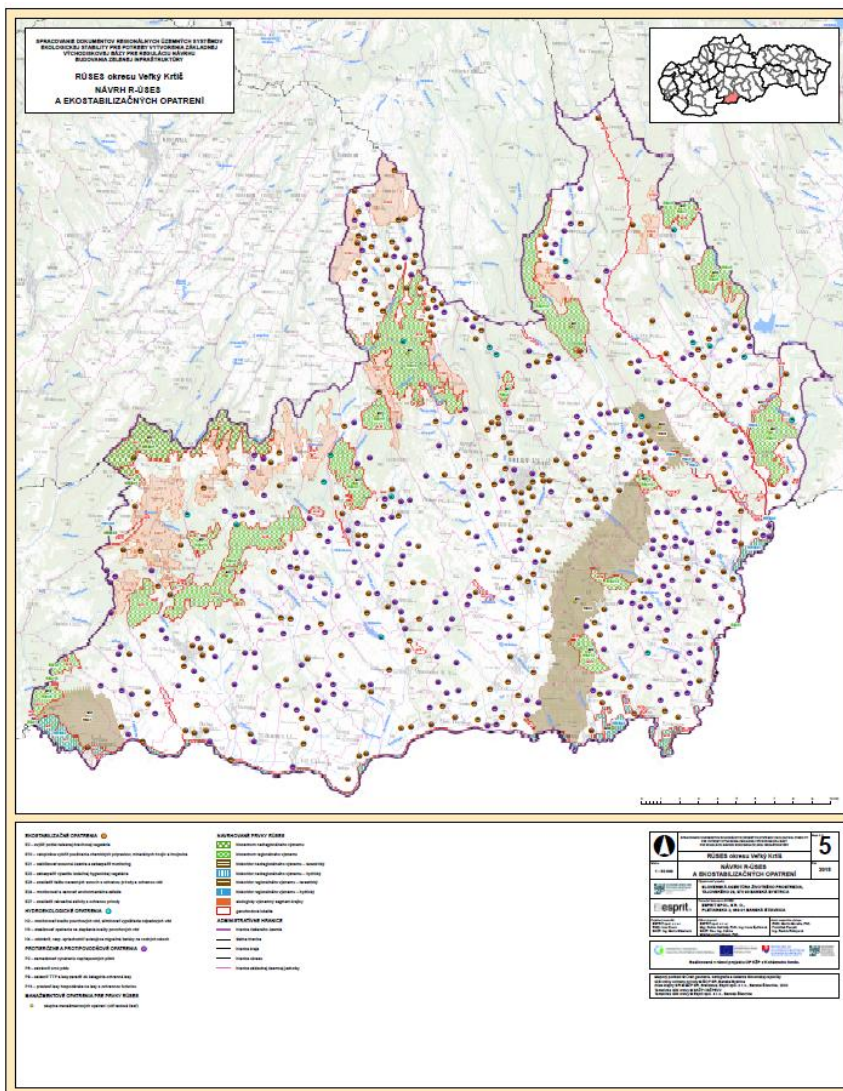
Kraj	Okres	Názov dokumentácie RÚSES 1993-94	Aktualizácia	Rok spracovania poslednej aktualizácie	Spracovateľ aktuálneho dokumentu	Umiestnenie dokumentácie	Úplnosť obsahu dokumentácie	Digitálne spracovanie v GIS
BB	Veľký Krtíš	RÚSES okresu Veľký Krtíš	nie	1994	SAŽP Banská Bystrica	OÚ OSŽP Veľký Krtíš	úplná	nie
BB	Poltár	RÚSES okresu Lučenec	nie	1994	APS – ECOS s.r.o.	OÚ OSŽP Lučenec	úplná	nie
BB	Rimavská Sobota	RÚSES okresu Rimavská Sobota	nie	1994	APS – ECOS s.r.o.	CHKO Cerová Vrchovina	úplná	nie
BB	Lučenec	RÚSES okresu Lučenec	nie	1994	APS – ECOS s.r.o.	OÚ OSŽP Lučenec	úplná	nie
BB	Revúca	RÚSES okresu Rožňava	nie	1993	ARCH-EKO s.r.o. Banská Bystrica	OÚ OSŽP Košice	úplná	áno

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Zastúpenie prvkov RÚSES v okresoch Banskobystrického kraja

Prvky RÚSES	Veľký Krtíš	Poltár	Rimavská Sobota	Lučenec	Revúca
NRBc	1	-	3	1	2
RBc	15	13	14	11	12
NRBk	1	1	1	1	1
RBk	5	4	10	6	13
GL	44	40	64	51	38
EVSK	-	8	6	4	1
Spolu vyčlenených prvkov	66	66	98	74	67

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Návrh na dodatočnú legislatívnu ochranu pre vybrané prvky RÚSES

Rimavská Sobota

Zabezpečiť legislatívnu ochranu v národnej sústave chránených území pre všetky biocentrá, resp. ich časti, ktoré sú súčasne ÚEV, a ktoré ju zabezpečenú nemajú, alebo je zabezpečené len čiastočne alebo nedostatočne (sprísnenie režimu ochrany) a **vyčlenenie dostatočne veľkých bezzásahových území v lesných biotopoch**:

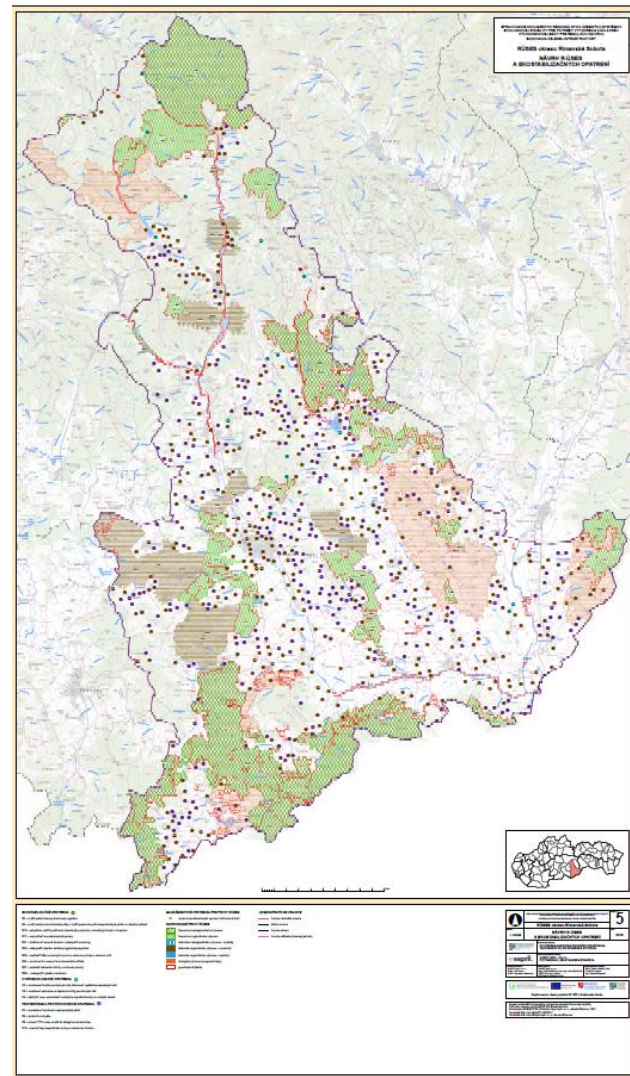
- NRBC Muránska planina (**sprísnenie ochrany**), Cerová vrchovina (**sprísnenie hraníc, sprísnenie ochrany**), Drienčanský kras,
- RBC Tisovecký kras – Veľká Borová, Pokoradzské jazierka, Ťahan, Hubovo.

Vyhlasiť časť územia BC za CHA so zónami (vyčleniť dostatočne veľké bezzásahové územie):

- RBC Trstie, Sinec, Hradište – Deravá skala – Valice, Mestská hora – Ortváň

Vyhlasiť celé územie BC za CHA so zónami (vyčleniť dostatočne veľké bezzásahové územie):

- RBC Alúvium Rimavice, Ďurtán, Bodolov vrch, Bottovská hora, Dolná - Lieskovec

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Návrh na dodatočnú legislatívnu ochranu pre vybrané prvky RÚSES

Lučenec

Zabezpečiť legislatívnu ochranu v národnej sústave chránených území pre všetky biocentrá, resp. ich časti, ktoré sú súčasne ÚEV, a ktoré ju zabezpečenú nemajú, alebo je zabezpečená len čiastočne alebo nedostatočne (sprísnenie režimu ochrany):

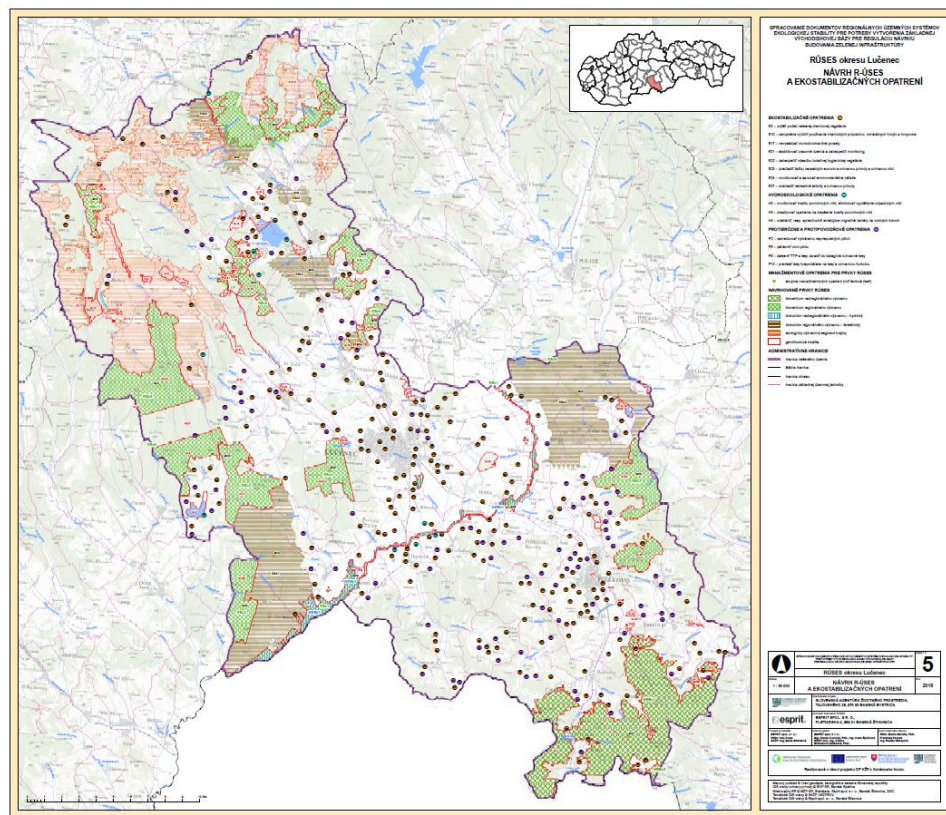
- NRBC Cerová vrchovina (spresnenie hraníc, sprísnenie ochrany)
- RBC Hradište – Kopáň, Ľuborečské dubiny, Poiplie – časť Dálovský močiar

Vyčlenenie dostatočne veľkých bezzásahových území v lesných biotopoch:

- NRBC Cerová vrchovina
- RBC Hradište – Kopáň, Ľuborečské dubiny

Vyhlasiť časť územia BC za CHA so zónami (vyčleniť dostatočne veľké bezzásahové územie):

- RBC Strážna hora, Drienok, Lysec, Zásady, Tuhársky kras, Halier, Pohanský vrch, Kamenná stráň - Bukovina

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Návrh na dodatočnú legislatívnu ochranu pre vybrané prvky RÚSES

Revúca

Zabezpečiť legislatívnu ochranu v národnej sústave chránených území pre všetky biocentrá, resp. ich časti, ktoré sú súčasne ÚEV, a ktoré ju zabezpečenú nemajú, alebo je zabezpečená len čiastočne alebo nedostatočne (sprísnenie režimu ochrany) a **vyčlenenie dostatočne veľkých bezzásahových území v lesných biotopoch** :

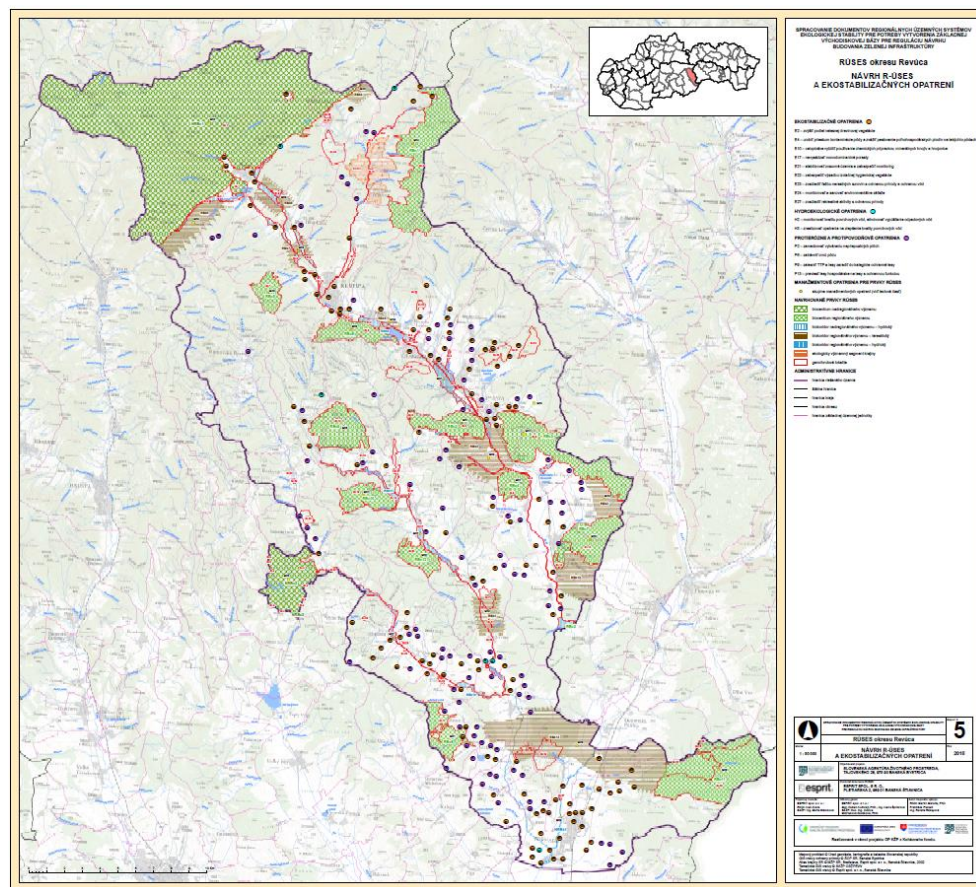
- NRBC Muránska planina (sprísnenie ochrany), Drienčanský kras,
- RBC Stolica, Teplické stráne, Tri peniažky, Muteň, Trešková, Hodošov les

Vyhlásiť časť územia BC za CHA so zónami (vyčleniť dostatočne veľké bezzásahové územie):

- RBC Železník, Drieňová, Ostrá hora – Okrúhly vrch, Skalný vrch, Pustý vrch – Veterná dolina

Vyhlásiť celé územie BC za CHA so zónami

- RBC Rašická samota

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Najčastejšie ohrozenia prvkov RÚSES

Lesy

Intenzívne lesné hospodárstvo (nevhodné postupy v ťažbe porastov, chemizácia, budovanie lesných ciest).
Výrub zvyškov lužných lesov.

TTP

Nízka intenzita poľnohospodárskeho využívania a zánik jeho tradičných foriem (postupný zánik nelesných biotopov, zmena druhového zloženia lúk, ústup vzácnych a ohrozených druhov flóry a fauny, šírenie ruderálnych druhov, ...).

Vodné toky a plochy

Intenzívne poľnohospodárstvo v blízkosti vodných tokov (chemizácia). Urbanizácia v okolí toku. Regulácia toku.
Likvidácia a výruby brehových a sprievodných porastov.

Všeobecné ohrozenia

Nadmerná návštevnosť niektorých častí územia spojená s eróziou, vyrušovaním citlivých druhov fauny, znečisťovaním územia a synantropizáciou. Šírenie invázných druhov. Znečisťovanie odpadmi. Nadmerné stavy kopytníkov, vrátane nepôvodných druhov.

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Manažmentové opatrenia

Nelesné prvky

posilniť plochy NDV a trvalých trávnych porastov, zachovať tradičný spôsob obhospodarovania krajiny, dodržiavať maximálne zaťaženie počtu chovaného dobytku,

Lesné prvky

zakladať a dopĺňať brehové porastov pôvodnými drevinami, eliminácia šľachtených topoľov, agátu,

vylúčiť hospodársku ťažbu dreva, uplatňovať iné hospodárske spôsoby - podrastový, výberkový, účelový, podporovať prirodzenú obnovu,

Vodné a mokrad'ové prvky

eliminovať migračné bariéry v korytách vodných tokov a zamedziť výstavbe nových bariér a výstavbe na brehoch,

Všeobecné a špecifické manažmentové opatrenia

zosúladiť rekreačné aktivity s ochranou prírody a krajiny, odstraňovať invázne druhy rastlín, neurbanizovať prvky RÚSES, udržiavať pestovanie pôvodných kultúr – vinohrady, sady, trvalé trávne porasty.

*Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**. Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.*

Návrhy opatrení

Ekostabilizačné opatrenia Lesy

na mieste vyťažených nepôvodných monokultúr smreka, obnovovať listnatý alebo zmiešaný les,

Ekostabilizačné opatrenia Poľnohospodárska pôda

zvýšiť podiel NDV v poľnohospodársky intenzívne využívanej krajine, rozčleniť veľkoblokovú ornú pôdu na menšie bloky,

celoplošne vylúčiť používanie chemických prípravkov, minerálnych hnojív a hnojovice v územiach, ktoré podliehajú ochrane vôd,

Hydroekologické opatrenia

eliminovať vypúšťanie odpadových vôd a zrealizovať opatrenia na zlepšenie kvality povrchových vôd,

Protipovodňové a protierózne opatrenia

odstrániť, resp. spriechodniť existujúce migračné bariéry na vodných tokoch,

doplniť a skvalitniť verejnú zeleň v urbanizovanom prostredí, zamedzovať vytváranie nepriepustných plôch a zvyšovať podiel plôch na infiltráciu dažďových vôd.

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku**.
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Výstupy projektu

Dokumenty
RÚSES sú určené

pre odbornú a širokú verejnosť, orgány štátnej správy, samosprávy, územných plánovačov a investorov,

pre užívateľov pôdy budú stanovené ekostabilizačné opatrenia a navrhnuté regulatívy, ktoré bude nutné rešpektovať v záujme fungovania prvkov ÚSES,

na zabezpečenie celoplošnej ochrany prírody a krajiny, biodiverzity, ako aj zvýšenie ekologickej stability nechránených a intenzívne využívaných území,

na vytvorenie podmienok pre jednoduchšiu a efektívnu implementáciu dokumentov RÚSES, ako záväzných podkladov pre rozhodovacie a plánovacie činnosti,

dokumenty RÚSES budú tvoriť východiskovú bázu pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry.

Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku. Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.

Ďakujem za pozornosť.

*Aktivita je realizovaná v rámci národného projektu **Zlepšovanie informovanosti a poskytovanie poradenstva v oblasti zlepšovania kvality životného prostredia na Slovensku.**
Projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu EÚ v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia.*